

KEYFİYYƏTLİ KADR HAZIRLIĞININ MÜASİR PROBLEMLƏRİ

Romella Məhərrəmovə,

Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı

Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin ixtisas fənn müəllimi

e-mail: romella_magerramova@mail.ru

Müasir şəraitdə respublikamızda keyfiyyətli işçi qüvvəsinin formalaşması problemi aktual mövzulardan biridir. Çünki cəmiyyət iqtisadiyyat dayanmadan inkişaf edir və hər zaman yenilikləri həyata keçirtmək üçün ağıllı, savadlı, yaradıcı, şəxsiyyətli, innovativ bacarıqlara can atan fəhlə kadrlarına həmişə ehtiyac var və olacaqdır. Keyfiyyətli işçi qüvvəsinin formalaşması problemi dövlətin hədəflərindən biridir. Əgər hazırlanan fəhlə kadrları əmək bazarında özlərinə iş tapa bilirlərsə, deməli, onlar əmək bazarının tələblərinə uyğun hazırlanıblar. Nə qədər çox məzun işə düzəlsə, biz kadr hazırlığının səmərəliliyinin yüksəldilməsinə bir o qədər əmin ola bilərik.

Son dövrlər ölkəmizdə ardıcıl aparılan islahatlar iqtisadiyyatda bir sıra keyfiyyət dəyişikliklərinə səbəb olmuş və əmək bazarında işçi qüvvəsinə olan tələblər xeyli dəyişilmişdir. Ölkənin şəhər və rayonlarında yeni texnika və texnologiya ilə fəaliyyət göstərən müəssisələr açılmış, qeyri-neft sektorunun inkişafını təmin etmək sahəsində kompleks tədbirlər həyata keçirilmiş və bu proses bu gün də davam etməkdədir. Eyni zamanda erməni işğalçılarından azad edilmiş regionlarda sənaye məhəllələrinin müasir infrastrukturun, yeni şəhərlərin və yeni istehsal sahələrinin yaradılması, istehsal və emal müəssisələrinin açılması istiqamətində xeyli işlər görülür. Əhalinin məşğulluğunu təmin etmək məqsədi ilə yeni iş yerlərinin, müəssisələrin və s. yaradılması və bu sahədə daha geniş işlərin

həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Bununla əlaqədar ölkədə insan kapitalının inkişafı, müasir bilik və bacarıqlara yiyələnmiş fəhlə kadr ehtiyatlarının yaradılması artıq bir zərurətə çevrilib. Bu səbəbdən ölkəmizdə təhsil sisteminin insan kapitalının inkişafı çağırışlarına uyğun istiqamətdə yeni addımlar atılması və kadr hazırlığının Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması olduqca zəruridir. Dövlətimiz təhsilin inkişafı üçün qabaqcıl texnologiyalara əsaslanan, müasir infraqurşaqla malik olan təhsil sisteminin yaradılması üçün geniş miqyaslı tədbirlər həyata keçirir. Yeni tədris müəssisələri tikilir, həmin müəssisələr yeni avadanlıqlarla, texnologiyalarla, tədris proqramları və müasir təlim metodologiyaları ilə təchiz olunurlar. Məlumdur ki, peşə təhsili pilləsində kadr hazırlığı səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün onun müasir tələblərə uyğunlaşdırılması heç də nəzərdən qaçmır.

Zamanın tələblərinə cavab verən belə peşə tədris müəssisələrindən biri də **Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzidir**. Təhsil almaq üçün sözügedən mərkəzdə tam orta təhsil bazasından *“torna və frezer dəzgahlarının operatoru”, “avtomobil diaqnostikası və təmiri ustası”, “sənayedə quraşdırma işləri üzrə usta”, “elektronika ustası”, “elektrik avadanlıqlarına xidmət və təmir üzrə elektrik montyoru”, “inşaat ustası”, “mebel ustası”, “vəb dizayner və proqram təminatçısı”, “avtomatika üzrə usta”* adlı fərqli ixtisaslar üzrə 1 illik (texniki-peşə təhsili), *“nəqliyyat vasitələrinin texniki istismarı”, “kompüter sistemlərində proqram*

təminatı” ixtisasları üzrə isə 3 illik subbakalavr (yüksək texnik-peşə təhsili) təhsil almaq mümkündür. Mərkəz ən müasir maddi-texniki baza ilə təchiz edilib. İxtisaslar üzrə təhsilalanların bilik, bacarıq və vərdişlərini möhkəmləndirən, təkmilləşdirən praktiki fəaliyyət prosesi olan iş təcrübəsinə mühüm yer ayrılıb. Tətbiq olunan kurikulumların bazarın dəyişən tələbatına uyğun olaraq mütəmadi dəyişdirilməsi və yenilənməsi nəzərdə tutulur.

Beynəlxalq təhsil standartlarına əsaslanan və qlobal sənaye tələbatına uyğun olan rəqabətqabiliyyətli kadr hazırlığına istiqamətlənən Mərkəz artıq Sumqayıt Texnologiyalar Parkı, “Huawei”, “Mitsubishi”, “EduMedia”, “Subaru”, “Optimal Electronics”, “Tech Academy”, “Honda”, “Helind”, “Mazda”, “Azedunet”, “Toyota Azərbaycan”, “Mars Academy”, “Turox Aero Technologies”, “Baku Roofing Company” və “Cahan Motors” kimi qabaqcıl müəssisələrlə əməkdaşlığa başlayıb. Mərkəzdə təhsil alacaq tələbələrin peşəkar bacarıqlarının inkişafı məqsədi ilə iş yerində təcrübə proqramları, ixtisas təkmilləşdirilməsi üzrə birgə kursların keçirilməsi və məzun tələbələrin işlə təmin olunması üzrə qeyd olunan şirkətlər tərəfindən dəstək göstərilməsi də nəzərdə tutulur. Burada tədris olunan ixtisaslara fikir versək, müasir iqtisadiyyatın sahələrinin texnika və texnologiyaların təsiri altında inkişafını təsəvvür edə bilərik. Araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycanda xidmət, tikinti, turizm, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində kadrlara daha çox ehtiyac vardır. Bu ixtisaslara yiyələnmək üçün potensial tələbə texnika, İKT texnologiya, fizika və s. kimi

sahələrdə də kifayət qədər baza biliklərinə malik olmalıdır.

Müasir zamanda əmək bazarı çox çevik dəyişən bir sistemdir. Onu nəinki dövlət və xüsusi qurumlar, hətta tədris müəssisələri də öyrənib, araşdırıb proqnozlaşdırma apararkən dünya əmək bazarında baş verən tendensiyaları da nəzərə almalıdır. Biz qəti bilməliyik ki, bir çox amillərdən asılı olan əmək bazarı elmin və iqtisadiyyatın inkişafına əsaslanaraq özündə daha çox tələblər formalaşdırır. Bu tələbləri, hətta “milli əmək bazarının tələbləri” və “dünya əmək bazarının tələbləri” şəklində şərti olaraq ayırmaq olar. Təhsil alan tələbə özünü tələb olunan mütəxəssis kimi görmək istəyirsə, o, özü üçün aid etməlidir ki, bu şərti tələblərin hər məqamını özündə inkişaf etdirməlidir. Məsələn, bizim əmək bazarında Avroviziyanın keçirilməsinə qədər də sadə taksi sürücülərindən gözlənilən peşə tələbləri o qədər də çox deyildir. Amma xarici dövlətlərdə taksi sürücüsü tələb olunan işçi kimi ən azı iki və yaxud üç dil bilməlidir. Dil beynəlxalq əmək bazarında ən birinci vacib

tələblərdən biridir ki, bütün fəhlə kadrların hazırlanmasında mühüm yer tutur. Ümumiyyətlə, müasir zamanda “bacarıqlı fəhlə” və “ali təhsilli mütəxəssis” arasında sərhəd itir. Çünki tikinti sahəsində işləmək istəyən ali təhsilli mühəndisdən tələb olunan bilik və bacarıqların həmin sahədə işləmək istəyən fəhlədən tələb olunan bilik və bacarıqları arasında çox az fərq vardır. Koreya standartlarına əsaslanan proqramlarla hazırlanan tələbə tikinti sahəsinin fəhləsi kimi Sketcap və AvtoCard üzərində evin çertyojunu çəkir, oxuyur və həmin proqramlar üzərindən evin tikilmə prosesinin bütün mərhələlərinə aid olan bilik və bacarıqlara yiyələnir.

Yəni əvvəl tikinti sahəsində çertyoj işini ancaq mühəndis bacarmalı idisə, indi onu fəhlə də bacarmalıdır. Hətta “müasir fəhlənin müasir ali təhsilli mütəxəssisdən daha savadlı olmalıdır” tələbi aşkar müşahidə olunur.

Zavodların avtomatlaşdırılmasında, eyni zamanda proseslərin və ya iş yerlərinin, fərdi evlərin avtomatlaşdırılmasında “*proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi*” ixtisası üzrə həm ali savadlı kadrlara, həm də peşə təhsilli kadrlara tələb çoxdur. “Avtomatika” ixtisası üzrə hazırlanan peşə kadrları, nəinki nəzəri biliklərə yiyələnir, hətta müasir laboratoriyalarda real avadanlıqlardan istifadə edərək praktiki bilikləri əldə edirlər. Onların peşə fəaliyyətinin obyekt istehsalın avtomatlaşdırılması üçün texniki sistemlərin hazırlanması, tətbiqi və istismarı, istehsalda texnoloji proseslərin həmin texniki sistemlərin vasitəsi ilə proqnozlaşdırılması və idarəedilməsidir.

XXI əsrdə ətraf mühitin problemləri ikinci səviyyədə əsas problemə çevrilib. Post-sənaye ölkələrinin əksəriyyətində iqtisadiyyatda yaşıl yol deyilən, başqa sözlə, “**yaşıl iqtisadiyyat**” meydana gəlib.

Atmosferə zərərli maddələrin atılmasının azaldılmasına, təbii sərvətlərdən qənaətlə istifadə edilməsinə, biomüxtəlifliyin qorunması və əhəlinin gəlirlərinin artırılmasına, enerjiden səmərəli istifadə edilməsinə nail olmaq üçün “yaşıl iqtisadiyyat” kateqoriyasına daxili edilən peşələrin inkişafı nəzərdən kənarda qalmamalıdır. Alternativ enerji istehsalı və xidməti sahəsində mövcud olan peşələrə də tələbat artdığından bəzi ölkələrdə bu sahə üçün fəhlə kadrlarını birbaşa istehsal prosesində hazırlayırlar. Mütəxəssislər bildirirlər ki, bu sahələr daha çox “yaşıl iqtisadiyyat” kateqoriyasına daxil edilən peşələrdir. Bundan əlavə, alternativ enerji istehsalı və xidməti sahəsində mövcud olan peşələrə də tələbatın artması gözlənilir.

Beləliklə onu deyə bilərik ki, hazırda yeni ixtisasların müasir bazar şəraitində önəm kəsb edərək daha da aktuallaşması ölkə iqtisadiyyatının inkişafına istiqamətlənmiş mühüm hədəflərdəndir. Odur ki, peşə təhsili müəssisələrimiz də bu hədəfə yönələn keyfiyyətli kadr hazırlığı işində səmərəli fəaliyyət göstərməlidir.